

NEPŘÍMÉ DANĚ

K nepřímým daním se řadí daň z přidané hodnoty (DPH) a spotřební daň z alkoholu, tabáku a energie. Společný systém daně z přidané hodnoty se obecně vztahuje na zboží a služby, jež jsou nakupovány a prodávány za účelem využití či spotřeby v EU. Spotřební daní je zatížen prodej či používání specifických produktů. Legislativní činnost EU má za cíl koordinovat a sblížovat právní předpisy týkající se DPH a harmonizovat spotřební daně z alkoholu, tabáku a energie za účelem řádného fungování vnitřního trhu.

1. DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY (DPH)

A. Právní základ

Článek 113 Smlouvy o fungování EU.

B. Vývoj

Harmonizace DPH probíhala v několika fázích, aby bylo v rámci obchodu uvnitř ES dosaženo transparentnosti. V roce 1970 bylo přijato rozhodnutí financovat rozpočet Evropského hospodářského společenství z vlastních zdrojů Společenství. Jejich součástí měly být i platby založené na podílu z DPH a získané uplatněním společné sazby daně na jednotný vyměřovací základ. Směrnice o DPH (2006/112/ES) přijatá v roce 2007 kodifikuje tyto změny v jediném právním aktu.

V roce 1985 zveřejnila Komise bílou knihu o dokončení vnitřního trhu (COM(1985)310), jejíž část III se zabývala odstraněním daňových překážek. Potřeba jednat v oblasti DPH vyvstala zejména kvůli „zásadě místa určení“.

C. Dosažené výsledky

1. Systém DPH

a. Přejídný systém

V roce 1987 navrhla Komise přechod na tzv. „zásadu místa původu“, podle níž by si daně, které již byly vybrány v zemi původu z transakcí mezi členskými státy, mohli následně obchodníci odečíst jako daň odvedenou na vstupu. Komise dodatečně navrhla vytvořit clearingový systém, který by DPH vybranou v zemích původu poukázal do zemí spotřeby. Návrhy Komise však byly pro členské státy nepřijatelné. Členské státy navrhly jako alternativu zásadu místa určení pro transakce mezi obchodníky přihlášenými k DPH a vytvořily tak základ přejídného systému, jenž vstoupil v platnost v roce 1993 (směrnice 91/680/EHS a 92/111/EHS).

b. Proveditelná strategie pro zlepšení stávajícího systému

Od roku 2000 prováděla Komise opatření ke zlepšení stávajícího přechodného mechanismu. Hlavním právním předpisem EU v oblasti DPH je v současnosti směrnice o DPH (2006/112/ES). Po ní v roce 2008 následovaly směrnice 2008/8/ES a 2008/9/ES. DPH se tak začala uplatňovat na služby mezi živnostníky v zemi, kde byly služby poskytnuty.

V roce 2005 byly položeny základy pro jednotnější uplatňování právních předpisů EU (prováděcí nařízení (EU) č. 282/2011). Všechny členské státy tak dostaly možnost použít zvláštní pravidla ke zjednodušení postupu výběru DPH. Systém byl zdokonalen přijetím nařízení (ES) č. 37/2009 o správní spolupráci v oblasti daně z přidané hodnoty za účelem boje proti daňovým únikům spojeným s plněními uvnitř Společenství.

2. Sazby DPH

Směrnice 92/77/EHS stanovila minimální standardní sazbu ve výši 15 %, jež má být každé dva roky přezkoumána. Rada posléze prodloužila dobu platnosti minimální standardní sazby do konce roku 2017. Kromě toho mohly členské státy uplatňovat na určité zboží a služby jednu nebo dvě snížené sazby ve výši nejméně 5 %. Členské státy mohly rovněž nadále uplatňovat sazby nižší než minimální sazby (včetně nulové sazby) na zboží a služby v případě, že tyto sazby byly zavedeny již před 1. lednem 1991. V roce 2009 byla přijata směrnice 2009/47/ES, pokud jde o snížené sazby daně z přidané hodnoty u některých místně dodávaných služeb s vysokým podílem lidské práce. V roce 2016 přijala Komise návrh směrnice Rady umožňující členským státům uplatňovat na elektronické publikace stejné sazby DPH, jako již uplatňují na publikace tištěné. V červnu 2017 Parlament tento návrh Komise schválil. V lednu 2018 Komise přijala návrh reformy sazeb DPH ([COM\(2018\)0020](#)). Návrh má zvýšit flexibilitu tím, že členským státům umožní využívat snížené a nulové sazby, které existují v jiných členských státech.

3. Aktuální vývoj

V roce 2010 Komise zveřejnila svou zelenou knihu o budoucnosti DPH ([COM\(2010\)0695](#)). Cílem bylo vyvolat diskusi o systému DPH. V roce 2012 zřídila Komise skupinu odborníků pro otázky DPH (tzv. výbor pro DPH), který pravidelně zveřejňuje pokyny.

Dne 7. dubna 2016 předložila Komise [akční plán modernizace systému DPH Evropské unie](#). Obsahuje zásady pro budoucí jednotný evropský systém DPH, krátkodobá opatření pro boj proti podvodům v oblasti DPH, plány revize snížených sazeb DPH, návrhy zjednodušení právních předpisů v oblasti DPH i oznámení souboru opatření o DPH, který má přinést úlevy MSP. V ústředí tohoto plánu stojí návrh přejít při přeshraničních dodávkách zboží na zásadu země určení. Daň z přidané hodnoty by tak musel odvést vývozce v tom státě, do něhož dodává zboží. V první fázi má zásada platit pouze pro dodávky mezi podniky (B2B). Akční plán stanoví také dvě cesty, které by umožnily větší pružnost při zavádění snížených daňových sazeb členskými státy.

Počínaje rokem 2017 předložila Komise řadu legislativních návrhů vycházejících z akčního plánu. V červnu 2018 přijala Rada směrnici, kterou se stanoví stálá minimální základní sazba DPH ve výši 15 %. V prosinci 2018 přijala Rada legislativní akty týkající

se: i) „rychlých úprav“ s cílem zlepšit fungování stávajícího systému DPH před vstupem nového systému v platnost; ii) DPH u elektronických publikací; a iii) přeshraniční správní spolupráce v oblasti DPH. Rada projednává několik dalších návrhů Komise.

D. Úloha Evropského parlamentu

Podle právních předpisů Unie v oblasti DPH je úloha Parlamentu omezena na postup konzultace. V roce 2014 přijal Parlament [usnesení](#) k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty, pokud jde o standardizované přiznání k dani (Komise tento svůj návrh později stáhla). Dne 24. listopadu 2016 přijal Parlament [usnesení](#) o akčním plánu Komise, v němž uvítal její úmysl navrhnout konečný systém DPH i dodatečná opatření pro boj proti podvodům. V březnu 2019 přijal Parlament zprávu založenou na práci zvláštního výboru pro finanční trestné činy, vyhýbání se daňovým povinnostem a daňové úniky (TAX3), která se zabývá řadou otázek týkajících se DPH.

2. SPOTŘEBNÍ DANĚ Z ALKOHOLU, TABÁKU A ENERGIE

A. Právní základ

Článek 113 SFEU a s ohledem na zdanění energií také článek 192 SFEU, aby bylo dosaženo cílů uvedených v článku 191 SFEU.

B. Cíle

Sazby a struktura spotřebních daní se v jednotlivých členských státech liší, což má vliv na hospodářskou soutěž. Značné rozdíly v míře zdanění určitého produktu mohou vést ke ztrátám zisku, k podvodům a k tomu, že se daňovými podmínkami přizpůsobí pohyb zboží. Od začátku sedmdesátých let minulého století jsou vyvíjeny snahy o harmonizaci daňových struktur i sazeb, avšak zatím bylo dosaženo pouze velmi malého pokroku.

C. Dosažené výsledky

1. Obecná ustanovení

Směrnice 2008/118/ES o obecné úpravě spotřebních daní stanoví obecný systém pro zboží podléhající spotřební dani, aby byl zajištěn volný pohyb zboží, a tedy i bezproblémové fungování vnitřního trhu v EU. V květnu 2018 Komise navrhla přepracování směrnice 2008/118/ES.

2. Alkohol

Zásadní otázkou zdanění alkoholu bylo, do jaké míry si na trhu různé produkty konkurují. Komise (COM(79)0261) a Soudní dvůr Evropské unie (věc 170/78, Sb. rozh. 1985) tradičně zastávají názor, že všechny alkoholické nápoje jsou víceméně zastupitelné a vzájemně si konkurují. Teprve v roce 1992 byla přijata směrnice 92/83/EHS, která stanoví, na jaké výrobky a jakou metodou má být uvalena spotřební daň. Poté následovaly dvě důležité směrnice (92/84/EHS a 92/83/EHS). V březnu 2015 byl stažen návrh na změnu směrnice 92/84/EHS (sblížování sazeb spotřebních daně z alkoholu a alkoholických nápojů), neboť se Radě v této otázce nepodařilo dosáhnout shody.

V rámci platformy pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT) provedla Komise hodnocení směrnice 92/83/EHS a v květnu 2018 předložila návrh na změnu této směrnice.

3. Tabákové výrobky

Základní struktura spotřební daně z tabáku byla zahrnuta do jediné konsolidované směrnice (2011/64/EU). Oproti původním návrhům Komise byly stanoveny pouze minimální sazby. Existují různé kategorie tabákových výrobků podléhajících zdanění. V případě cigaret se daně musí skládat z poměrné („ad valorem“) daně a ze specifické spotřební daně. Na jiné tabákové výrobky se uplatňuje daň ad valorem, specifická daň nebo smíšená spotřební daň.

Podobně jako u spotřební daně na alkohol odhalilo hodnocení REFIT příležitosti k revizi příslušné směrnice o tabákových výrobcích. Rada vyzvala Komisi, aby provedla přípravné práce pro případný legislativní návrh. Po provedení posouzení Komise v lednu 2018 rozhodla návrh revize či změny směrnice 2011/64/EU kvůli nedostatku údajů nepředkládat.

4. Energetické produkty (minerální oleje, plyn, elektřina, alternativní energie, letecké pohonné hmoty)

Základní struktura spotřebních daní z minerálních olejů v rámci Společenství byla stanovena v roce 1992. Stejně jako v případě alkoholických nápojů a tabákových výrobků byly i zde oproti původním plánům (na úplnou harmonizaci) stanoveny pouze minimální sazby. Návrhy Komise z roku 1997 byly přijaty s rozsáhlými změnami (směrnice 2003/96/ES, výjimky ve směrnicích 2004/74/ES a 2004/75/ES).

Ze sdělení zveřejněného Komisí v roce 2000 o zdanění leteckých pohonných hmot (COM(2000)0110) vyplývá pouze to, že směrnice 2003/96/ES stanoví povinné osvobození od daně u energetických produktů dodávaných jako palivo pro leteckou dopravu s výjimkou letecké dopravy pro soukromé rekreační účely. Bylo to poprvé, co byla zavedena opatření umožňující členským státům uplatňovat daň u leteckého paliva určeného pro vnitrostátní lety a prostřednictvím dvoustranných dohod také u paliva určeného pro lety v rámci Společenství.

V roce 2001 byl předložen návrh opatření na podporu používání biopaliv, který zahrnoval i možnost uplatňovat sníženou sazbu spotřební daně. Návrh byl přijat v roce 2003 jako směrnice 2003/30/ES.

5. Daň z přidané hodnoty u jiných paliv

V roce 2002 byl předložen návrh na uvalení DPH na zemní plyn a elektřinu, který jako místo zdanění pro podniky určil místo, kde je usazen kupující. Pro konečné spotřebitele se jednalo o místo spotřeby. Tento návrh již byl také přijat (směrnice 2003/92/ES).

6. Současné iniciativy

Poslední iniciativou Komise byl návrh směrnice o zdanění energie ([COM\(2011\)0169](#)), jenž měl modernizovat pravidla zdanění energetických produktů. Členské státy by tak mohly reorganizovat celé své daňové struktury a přesunem daňové zátěže z práce na spotřebu přispět k hospodářskému růstu a zaměstnanosti. Tento návrh byl v březnu 2015 stažen.

D. Úloha Evropského parlamentu

1. Zdanění alkoholu a tabáku

Ve svém usnesení o fiskální politice EU z roku 2002 Parlament uvedl, že nesouhlasí s politikou, kterou Komise prosazuje v oblasti daní z tabákových výrobků a alkoholických nápojů, a zejména odmítl vzestupnou harmonizaci. V roce 2009 se Parlament sice vyslovil ve prospěch postupného zvyšování daní z cigaret a dalších tabákových výrobků, avšak nikoli ve výši navrhované Komisí.

2. Zdanění minerálních olejů a energie

Ve svém usnesení z roku 2002 o daňové politice zastával Parlament názor, že „zásada ‚znečišťovatel platí‘ by se měla používat ve větším rozsahu, zejména v oblasti energetických produktů“. V říjnu 2002 vydal Parlament kladné stanovisko k návrhům týkajícím se biopaliv a přijal pozměňovací návrhy určené k jejich posílení. V roce 2012 přijal Parlament [usnesení](#) k návrhu směrnice o zdanění energie, který byl později stažen.

Dražen Rakić
05/2019

